

ANVS
Postbus 16001
2500 BA Den Haag

wise
mee met de energierevolutie

wise
Minahassastraat 1
Lokaal 110
1094 RS Amsterdam
kantoor@wisenederland.nl
www.wisenederland.nl

Betreft: Consultatie Handreiking veiligheidsevaluatie kerncentrale
Borssele

Ingediend door:
WISE Nederland
Stichting Greenpeace Nederland

GREENPEACE

Stichting Greenpeace Nederland
Postbus 3946
1001 AS Amsterdam
020 – 626 18 77
info@greenpeace.org
www.greenpeace.org/nl

Contactpersoon:
Ir. Jan Haverkamp
jan.haverkamp@greenpeace.org

Geachte mensen van de ANVS,

Hierbij de inbreng namens Greenpeace Nederland en WISE Nederland.

Wegens ziekte tijdens de consultatieperiode is het mij helaas niet gelukt de gehele documentatie in detail van commentaar te voorzien. Ik concentreer mij daarom op de hoofdstukken 1 en 2 die zich met de basis-procedurele zaken bezig houden. Mocht u interesse hebben in onze zienswijze op de rest van de documentatie, dan verzoek ik u ons een nieuwe deadline voor aanvullende opmerkingen te geven.

1. Paginanummering: Het gebruiken van een paginanummering die afwijkt van de pdf-paginanummering is verwarrend wanneer feedback moet worden gegeven. Het is aan te bevelen voor de paginanummering dezelfde nummering te kiezen als die, die wordt aangegeven wanneer het document elektronisch wordt gelezen en becommentarieerd (oftewel documentpaginering = pdf-paginering). Wij zullen voor de duidelijkheid hier beide paginanummers aangeven als pag. x (document) / pag. x+3 (pdf).
2. **Waarom liggen de andere twee documenten (plan van aanpak voorbereiding LTO-2 en basisdocument KCB-LTO-2) niet open ter consultatie?** Hoewel wij ook niet overspoeld willen worden met documentatie, bestaat er geen rechtvaardiging om het publiek het geven van zienswijzen op deze twee documenten te weigeren, wanneer het publiek van mening is dat dat de zienswijzen duidelijker maakt dan wanneer ze worden gerelateerd aan het basisdocument PSR LTO-2. Onder het Verdrag van Aarhus, art. 6(6), moet alle gerelateerde documentatie ter beschikking staan voor publieksparticipatie – en het moet aan het publiek zijn, niet aan de projectpromotor, te bepalen waar inspraak nodig is. Deze twee documenten vallen duidelijk onder art. 6(6) van het Verdrag van Aarhus. Het weerhouden van de

mogelijkheid zienswijzen te geven op deze documenten zou de procedure daarom in gevaar kunnen brengen vanwege *non-compliance* met Aarhus.

3. **Het door elkaar heen gebruiken van de termen LTO, PSR en 10EVA** is hoogst verwarrend. De uitleg maakt het niet beter.

Waarom is er niet voor gekozen om de normale frequentie van de 10-jarige PSR, die is voorgeschreven in de Euratom Nucleaire Veiligheidsrichtlijn, als basis te houden en te spreken van LTO1 (de eerste levensduurverlenging na de volgens pagina 7 (document) / pagina 10 (pdf) in de introductie genoemde originele design-levensduur) voor de periode 2014 - 2023, LTO2 voor 2023 – 2033, LTO3 voor 2034 – 2043 en LTO4 voor 2044 – 2053?

De definitie van een PSR is onder [2014/87/Euratom art. 8c](#) duidelijk, die van LTO is vaag. Door LTO-periodes aan PSR-periodes te koppelen ontstaat veel meer duidelijkheid.

Dit project gaat in dat geval om een levensduurverlenging van de KCB voor twee PSR-periodes: die van 2034 – 2043 en die van 2044 – 2053, die voorafgegaan dienen te worden door de 10EVA33 en de 10EVA43.

Dit voorkomt ook onduidelijkheid over de status van de Safety Demonstration (SD). Er wordt nu de indruk gewekt dat hier beslissingen worden genomen voor de hele periode 2034 tot 2053, terwijl alle beslissingen die genomen worden bij de 10EVA43 weer moeten worden geverifieerd, aangepast en bevestigd door de verantwoordelijke nucleaire opzichtsautoriteit, i.c. de ANVS, inclusief mogelijke vergunningswijzigingen.

Het zou beter zijn wanneer de ANVS op basis van deze procedure een beslissing neemt over de bedrijfsvoering van 2034 tot en met 2043, waarbij een uitzichtperiode tot uiteindelijke sluiting in 2053 in de procedure ter indicatie wordt meegenomen. Een automatisme van verlenging in 2043 moet worden uitgesloten.

Basisdocument PSR LTO 2

4. Pagina 7 (document) / pagina 10 (pdf): **BELANGRIJK** – bij referenties naar externe reguleringen en voorschriften is het cruciaal een link toe te voegen, en in centrale gevallen, zoals bij de SSR-2/2, de betreffende *requirement* ook op te nemen in een blok of voetnoot. Dit vergemakkelijkt het lezen van de tekst enorm, omdat de lezer niet gedwongen wordt iedere keer weer het betreffende referentiedocument op te zoeken en open te houden in een ander venster. Het voorkomt ook misverstanden in het geval er verschillende versies bestaan.
5. Pagina 7 (document) / pagina 10 (pdf): de **voorbereiding voor LTO 2** is gebaseerd op de [Requirement 16 IAEA Safety Standards SSR-2/2](#). Op basis van de verplichting “to ensure the safety of the plant throughout its extended operating lifetime” als basis voor de beantwoording van de rechtvaardigingsvraag van levensduurverlenging of Long Term Operation (LTO) (punt 4.53 van SSR 2/2), moet ook de **bescherming van de bevolking en het milieu tegen de gevolgen van kwaadwillige aanvallen op de betreffende installatie, i.c. de KCB**, worden meegenomen. Dit behelst niet alleen de traditionele “security”- (beveiligings)-maatregelen, maar ook maatregelen in het veiligheidsbereik (“safety”) die de gevolgen van een (deels) succesvolle

kwaadwillige aanval (cybersabotage, sabotage, terroristische aanslag of oorlogshandelingen) kunnen inperken.

Hierbij moeten lessen worden geleerd uit de situatie in Oekraïne, niet alleen bij de Zaporizja kerncentrale (ZNPP), maar ook uit de situatie van Tsjernobyl, de onderzoeksreactor in Kharkiv en de andere kerncentrales (KhNPP, SUNPP en RNPP). In alle gevallen zijn risico's zwaar verhoogd door kwetsbaarheden in de stroomverzorging, toegang tot de ultimate heat-sink, stress voor staf, inadequaats management en *oversight*, bereikbaarheid, beschikbaarheid van reserveonderdelen, etc. Greenpeace en WISE zijn bereid ondersteunend commentaar te geven over de lessen die uit de situatie in Oekraïne kunnen worden geleerd.

6. Pagina 7 (document) / pagina 10 (pdf): **Purpose of the document** – “to support the justification of safe and reliable Long Term Operation of the plant beyond 31 December 2033 (LTO-2)” moet worden aangevuld door “or of closure of the plant”. De genoemde rechtvaardiging is niet een eenzijdige handeling, maar één waarbij – op basis van het ALARA principe en op basis van het Verdrag van Aarhus, art. 6(4) – alle opties open staan, inclusief sluiting van de inrichting wanneer verdere bedrijfsvoering en (mogelijke) blootstelling aan radioactieve stoffen niet afdoende kan worden gerechtvaardigd.
Het is verder niet duidelijk dat de toestemming voor verdere bedrijfsvoering van KCB op basis van deze documentatie de periode 2034 tot en met 2044 afdekt gebaseerd op een succesvolle 10EVA33, maar dat toestemming voor bedrijfsvoering van KCB voor de periode 2044 tot en met 2053 nog afhankelijk blijft van een succesvol afgesloten 10EVA43. Zulke toestemming kan op basis van een niet afdoende 10EVA43 alsnog worden ontnomen. Het algemeen (publieke) belang van 2009/71/EURATOM geamendeerd door 2014/87/EURATOM is dat er iedere tien jaar een garantie is dat de op dat moment bestaande veiligheidsnormen worden vervuld, en dat bedrijfsvoering niet kan plaatsvinden wanneer dat niet het geval is. Onduidelijkheden zoals hier geïntroduceerd met de LTO-2 periode 2034 – 2053 ondermijnen dit algemene publieke belang.
7. Pagina 8 (document) / pagina 11 (pdf): **the Safety Factors review methodology** – De SRS-121 is opgesteld met het oog op de onder Euratom wettelijk voorgeschreven periode van 10 jaar, die moet worden opgevolgd door een nieuwe PSR (10EVA). De SRS-121 is daarom ongeschikt om te dienen voor een periode van 20 jaar, zoals voorzien in de LTO-2.
8. Pagina 10 (document) / pagina 13 (pdf): **Rationale for PSR (LTO-2)** – Voor het gebruik van de termen “PSR” en “LTO-2”, zie boven.
Eerste aandachtstreepje, **“the justification of KCB LTO-2”**: In deze rechtvaardiging moeten alle opties, incl. sluiting van de KCB in 2033, als optie zijn meegenomen op basis van Aarhus art. 6(4). Dat gebeurt hier niet, althans niet duidelijk en expliciet.
9. Pagina 10 (document) / pagina 13 (pdf): Eerste aandachtstreepje, **“the comprehensive programme for long term operating shall address safety upgrading”**. Dit is te kort door de bocht. Het alomvattende programma moet zowel een performance assessment op basis van de nu bestaande veiligheidscriteria inhouden, als een assessment van mogelijke verbeteringen en optimalisaties.

10. Pagina 10 (document) / pagina 13 (pdf): Eerste aandachtstreepje, **10EVA23** – Het dient te worden opgemerkt dat de 10EVA23 niet alleen niet uitging van langere bedrijfsvoering dan tot 2033, maar ook niet was onderworpen aan de op basis van het verdrag van Aarhus wettelijk verplichte publieksconsultatie. Een beroepsprocedure dienaangaande is nog hangende, en wij zien ons genoodzaakt die door te zetten wanneer de 10EVA-systematiek verder wordt uitgehoud zoals in deze zienswijze opgemerkt.
11. Pagina 10 (document) / pagina 13 (pdf): Tweede aandachtstreepje, **“EPZ will therefore conduct a Periodic Safety review focused on LTO 2”** – Wat voor rol speelt de PSR voor 2043 (10EVA43) hierin?
12. Pagina 10 (document) / pagina 13 (pdf): Laatste paragraaf, **“the decision making process for LTO”** – Dit houdt ook in de 10EVA43. De 10EVA43 is volgens het Verdrag van Aarhus *de facto* een beslissingsprocedure voor levensduurverlenging van de kernreactor en moet ook worden voorgelegd aan publieksdeelname.
13. Pagina 10 (document) / pagina 13 (pdf): Laatste paragraaf: **“the decision as to whether to approve LTO”** – Dit lijkt op een poging om het belang van de onder Euratom verplichte 10-jaarlijkse PSR af te schalen door een beslissing af te dwingen met een 20-jaars uitzichtperiode. Wij vermoeden dat dit wordt gedaan om de eigenaar van de KCB meer zekerheid te verschaffen. Maar dit betekent meer onzekerheid voor het publiek.
Het probleem is dat de onzekerheid over veiligheid, impacts (milieu, sociaal, economisch) en bedrijfsvoering – en daaraan vastgekoppeld over de rechtvaardiging van bedrijfsvoering – te maken heeft met het feit dat het hier gaat om een “ultra-hazardous activity”. De periode van 10 jaar is in Euratom op politieke gronden vastgelegd om de onzekerheid van het publiek binnen acceptabele grenzen in te perken. Die periode kan niet zomaar tot 20 jaar worden verlengd.
14. Wij concluderen dat dit basisdocument een poging is om de 10-jaarlijkse PSR-periode en de daarbij behorende beslissingen, vastgelegd onder het Euratom-verdrag, op te rekken tot 20 jaar. **Wij eisen daarom een aanpassing van de basisdocumentatie aan de realiteit van de voorschriften onder Euratom, en een duidelijke focus op verbetering van de huidige 10EVA-procedures en de voorliggende 10EVA33, een daarbijbehorende tijdshorizon tot 2043 met hooguit zicht op een mogelijke verlenging van de bedrijfsvoering tot 2053, in vergelijking met de realistische en open te houden optie van sluiting.** Zo’n aangepast basisdocument moet vervolgens weer aan publieksconsultatie worden voorgelegd, omdat het een wezenlijke aanpassing van de nu voorliggende versie en situatie betreft.
15. Pagina 11 (document) / pagina 14 (pdf): 2.2.1 Doelstellingen, eerste gedachtestreepje: **“To identify” etc.** – Hierin moeten ook lessen getrokken worden uit de situatie in Oekraïne (betreffende alle nucleaire installaties daar), en andere lessen die leiden tot een reductie van het risiconiveau onder de dreiging van kwaadwillige aanvallen. Dit naast noodzakelijke lessen betreffende het

beveiligingsniveau (*security level*). Uit de huidige documentatie blijkt dat deze lessen nu niet worden meegenomen.

Dit geldt ook voor de 2.2.2 Scope, eerste paragraaf **“should include all safety aspects”**.

16. Pagina 11 (document) / pagina 14 (pdf): 2.2.2 Scope, eerste paragraaf: *“The review should cover all facilities and SSCs on the site covered by the operating licence (including, if applicable, waste management facilities, on-site simulators, etc.) and their operation, together with the operating organization and its staff.”* – Daarnaast moet het een **overzicht geven van alle mogelijke gevolgen (impacts)** (op het milieu, bevolking, maatschappij en economie) worden opgenomen wanneer de getroffen veiligheidsmaatregelen inadequaet blijken.
17. Pagina 11 (document) / pagina 14 (pdf): **2.2.3 Timeframe** – Zie punt 14 en de daaraan gerelateerde eerder naar voren gebrachte punten.
18. Pagina 12 (document) / pagina 15 (pdf): tweede gedachtestreepje: *“Provides information to (partially) answer research questions of several **Safety Factors**.”* – Hier missen onderzoeksvragen over factoren die mogelijke gevolgen beïnvloeden (**Impact Factors**): dit houdt in zowel veiligheidstechnische factoren als veranderingen in de omgeving die consequenties hebben op de (omvang van de) impact van het falen van het veiligheidssysteem. Veiligheid is het reduceren van risico. Risico is kans maal gevolg (impact). De Safety Demonstration kijkt alleen naar het “kans”-deel van de vergelijking.
Het deel *impact development* over het te analyseren tijdsvak moet speciale aandacht krijgen en wordt in dit voorstel sterk tot volledig veronachtzaamd.
19. Pagina 12 (document) / pagina 15 (pdf), laatste paragraaf: *“Interaction with the environmental impact assessment is expected to be less extensive”* – Dit is een enorme misvatting. Zie boven: juist het ontbreken van een uitgebreide *impact development assessment* zorgt er voor dat het volstrekt onduidelijk is of de voorgestelde technische assessments adequaat zijn en een acceptabel risico-niveau opleveren. Daardoor kan geen oordeel worden gevormd in de rechtvaardigingsvraag en worden de gevolgen voor mens, milieu, maatschappij en economie systematisch onderschat.
Het is juist het gebrek aan interactie tussen de Safety Demonstration en de impact assessment die het zwakke punt is van deze procedure.
Wij eisen daarom een uitgebreide impact assessment samen met een assessment van de interactie tussen de Safety Demonstration en de impact assessment.